

პოლიტიკური თვითფექტურობა პოლარიზებულ პოლიტიკურ გარემოში: ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა საქართველოში

ეკატერინე ფირცხალავა¹, გიორგი ცხაკაია²

¹ ფსიქოლოგიისა და განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტი, ასოცირებული პროფესორი
თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

² ფსიქოლოგიისა და განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

რეზიუმე

ნაშრომი იკვლევს საქართველოში ახალგაზრდების პოლიტიკურ მონაწილეობას პოლიტიკური იდენტობისა და პოლარიზაციის კრილში. პოსტსაბჭოთა კონტექსტში, რომელიც ძლიერი ეროვნული იდენტობითა და ინსტიტუციური უნდობლობით ხასიათდება, კვლევა ანალიზებს პოლიტიკური თვითფექტურობის გავლენას ახალგაზრდების პოლიტიკურ მონაწილეობაზე და მის კავშირს ეროვნულ იდენტობასთან. ანალიზი ეფუძნება 2023–2025 წლებში ჩატარებულ კვლევებს: ახალგაზრდების პოლიტიკური თვითფექტურობის შერეულ მეთოდებზე დაფუძნებულ კვლევას (N=112), თაობათა ღირებულებების კვლევას (N=265) და არჩევნების შემდგომი პოლარიზაციის კვლევას (N=62). კორელაციური, რეგრესიული და მედიაციური ანალიზის საფუძველზე შეფასდა პოლიტიკური თვითფექტურობის, პოლიტიკური ინტერესის, პარტიული იდენტიფიკაციისა და ინსტიტუციური ნდობის გავლენა პოლიტიკური მონაწილეობის ფორმებზე. კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ პოლიტიკური თვითფექტურობა პოლიტიკურ მონაწილეობაზე გავლენას ახდენს არაპირდაპირი გზით — პოლიტიკური ინტერესის მეშვეობით. პარტიული იდენტიფიკაცია აძლიერებს შიდა პოლიტიკურ თვითფექტურობასა და ჩართულობას, ხოლო აფექტური პოლარიზაცია და ინსტიტუციური უნდობლობა ასუსტებს გარე პოლიტიკურ თვითფექტურობას და ზღუდავს ინსტიტუციურ მონაწილეობას. შედეგად, ახალგაზრდების ჩართულობა უფრო მეტად ვლინდება შერჩევით და დაბალი დანახარჯის მქონე აქტივობებში. ნაშრომი ასკვნის, რომ საქართველოში ახალგაზრდების დაბალი პოლიტიკური მონაწილეობა უნდა განიმარტოს არა როგორც აპათია, არამედ როგორც შეზღუდული პოლიტიკური თვითფექტურობა პოლარიზებულ გარემოში.

საკვანძო სიტყვები: პოლიტიკური თვითფექტურობა; პოლიტიკური მონაწილეობა; ახალგაზრდები; პოლიტიკური პოლარიზაცია; ეროვნული იდენტობა; ინსტიტუციური ნდობა; საქართველო

I. შესავალი

ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა პოსტსაბჭოთა საზოგადოებებში დემოკრატიული კონსოლიდაციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინდიკატორს წარმოადგენს. დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან სამ ათწლეულზე მეტი ხნის შემდეგ, საქართველო კვლავ განაგრძობს ეროვნული იდენტობის ფორმირების, ინსტიტუციური

ტრანსფორმაციისა და დემოკრატიულ განვითარებას შორის არსებული დამაბულობების გზაზე სვლას. მიუხედავად იმისა, რომ ახალგაზრდა თაობები სულ უფრო მეტად ავლენენ პროევროპულ ორიენტაციებს და ძლიერ ეროვნულ იდენტობას, ინსტიტუციური ნდობის დონე და პოლიტიკური თვითფექტურობის განცდა შედარებით დაბალია. ეს აშკარა წინააღმდეგობა აჩენს ფუნდამენტურ კითხვას როგორც პოლიტიკური ფსიქოლოგიის, ისე ნაციონალიზმის კვლევებისთვის: რატომ თანაარსებობს ძლიერი ეროვნული იდენტობა ახალგაზრდებში პოლიტიკური თვითფექტურობის (agency) შეზღუდულ აღქმასთან?

არსებული ლიტერატურა პოსტსაბჭოთა პოლიტიკური განვითარების შესახებ ძირითადად ფოკუსირებულია ინსტიტუციურ სისუსტეებზე, ელიტების კონკურენციასა და გეოპოლიტიკურ წნეხზე (Hale, 2015; Levitsky & Way, 2010; Way, 2015). შედარებით ნაკლები ყურადღება ეთმობა იმ ფსიქოლოგიურ მექანიზმებს, რომლებიც განსაზღვრავენ ახალგაზრდების ჩართულობას პოლარიზებულ პოლიტიკურ გარემოში. საქართველოში პოლიტიკური ცხოვრება ხასიათდება მაღალი აფექტური პოლარიზაციით, ძლიერი პარტიული იდენტიფიკაციითა და პოლიტიკური ინსტიტუტების მიმართ უნდობლობით (Silagadze, 2023). ამავე დროს, ეროვნული იდენტობა რჩება ძლიერ და ემოციურად დატვირთულ ფაქტორად. გამოკითხვები აჩვენებს, რომ მოქალაქეთა დიდი უმრავლესობა თავს პირველ რიგში და ექსკლუზიურად ქართველად აიდენტიფიცირებს (CRRC, 2024), ხოლო სამოქალაქო ნორმები უფრო მეტად უსვამს ხაზს სოლიდარობასა და ტრადიციების დაცვას. ეს სოციალურ-კულტურული კონფიგურაცია მიანიშნებს, რომ ეროვნული იდენტობა ავტომატურად არ გარდაიქმნება პოლიტიკურ თვითფექტურობად (აგენტობად).

პოლიტიკური თვითფექტურობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან ანალიტიკურ ჩარჩოს აღნიშნული საკითხის გასაანალიზებლად. პოლიტიკურ სფეროში აღქმული თვითფექტურობა განსაზღვრავს, რამდენად აღიქვამენ ადამიანები საკუთარ თავს კომპეტენტურ და ქმედუნარიან აქტორებად, რომლებიც პოლიტიკურ პროცესებზე გავლენას ახდენენ. თუმცა თვითფექტურობა იზოლირებულად არ ვითარდება. პოლარიზებულ პოლიტიკურ გარემოში გავლენის აღქმა ხშირად უფრო მეტად არის დამოკიდებული იდენტობის თანხვედრაზე, ვიდრე ინსტიტუტებისადმი ნდობაზე. როდესაც ინსტიტუტების რეაგირების უნარი ეჭვქვეშ დგება, გარე პოლიტიკური ეფექტიანობა შეიძლება შემცირდეს, მაშინაც კი, როდესაც ძლიერია ეროვნული ემოციური კუთვნილება.

ნაშრომი წარმოადგენს იმ თეორიულ ინტერპრეტაციას, რომლის მიხედვითაც საქართველოში ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა უკეთ აიხსნება არა როგორც აპათია, არამედ როგორც შეზღუდული პოლიტიკური თვითფექტურობა, რომელიც ფორმირდება მკვეთრად პოლარიზებული პოლიტიკური გარემოს პირობებში. კვლევა ეფუძნება სამ მონაცემთა ბაზას: ახალგაზრდების პოლიტიკური თვითფექტურობის შერეულ მეთოდებზე დაფუძნებულ კვლევას ($N = 112$), თაობათა ღირებულებების გამოკითხვას ($N = 265$) და არჩევნების შემდგომი პოლარიზაციის კვლევას ($N = 100$).

ნაშრომი იკვლევს, თუ როგორ ურთიერთქმედებენ პოლიტიკური თვითფექტურობა, პოლიტიკური ინტერესი, პარტიული იდენტიფიკაცია და ინსტიტუციური ნდობა, და რა

გავლენას ახდენს აღნიშნული ფაქტორები 18–29 წლის ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობის ფორმებზე.

კვლევის მიზანია პასუხი გასცეს სამ ურთიერთდაკავშირებულ კვლევით კითხვას:

1. უკავშირდება თუ არა პოლიტიკური თვითფექტურობა ახალგაზრდების პოლიტიკურ მონაწილეობას და რა მიმართულებით ვლინდება ეს კავშირი?
2. ასრულებს თუ არა პოლიტიკური ინტერესი შუამავალ (მედიაციურ) როლს პოლიტიკურ თვითფექტურობასა და პოლიტიკურ მონაწილეობას შორის არსებულ ურთიერთობაში?
3. როგორ ახდენს გავლენას იდენტობის თანხვედრა და პოლარიზაციის დინამიკა პოლიტიკური თვითფექტურობის აღქმაზე?

პოლიტიკური ფსიქოლოგიის, ნაციონალიზმისა და პოლარიზაციის თეორიების ინტეგრირებით, ნაშრომი ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობის მიზეზების ახსნას ცდილობს. საქართველოს მაგალითი აჩვენებს, რომ ეროვნული იდენტობა და დემოკრატიული ჩართულობა ყოველთვის ერთმანეთთან თანხვედრაში არ არის. ამის ნაცვლად, ახალგაზრდებში პოლიტიკური თვითფექტურობა ვლინდება, როგორც იდენტობაზე დამყარებული ფსიქოლოგიური რესურსი, რომელიც აქტიურდება პოლიტიკური ინტერესის საშუალებით, თუმცა მნიშვნელოვნად იზღუდება ინსტიტუციური უნდობლობისა და პოლარიზებული გარემოს პირობებში.

II. თეორიული ჩარჩო

2.1. პოლიტიკური თვითფექტურობა

პოლიტიკური თვითფექტურობა დიდი ხანია განიხილება, როგორც პოლიტიკური მონაწილეობის ერთ-ერთი ცენტრალური ფსიქოლოგიური განმსაზღვრელი. ალბერტ ბანდურას (1997) სოციალურ-კოგნიტურ თეორიაზე დაფუძნებით, თვითფექტურობა გულისხმობს ინდივიდის რწმენას საკუთარი უნარების შესახებ, ორგანიზება გაუწიოს და განახორციელოს ქმედებები კონკრეტული შედეგების მისაღწევად. პოლიტიკურ კონტექსტში ეს კონსტრუქტი ასახავს იმას, თუ რამდენად აღიქვამენ ადამიანები საკუთარ თავს პოლიტიკურ პროცესებზე ზემოქმედების უნარის მქონედ.

პოლიტიკური თვითფექტურობა ჩვეულებრივ განიხილება, როგორც ორი ურთიერთდაკავშირებული, მაგრამ განსხვავებული განზომილებისგან შემდგარი ცნება: შიდა (internal) და გარე (external) თვითფექტურობა. შიდა თვითფექტურობა ასახავს ინდივიდის თავდაჯერებულობას საკუთარ პოლიტიკურ კომპეტენციაში, ცოდნასა და ეფექტიანი მონაწილეობის უნარში. გარე თვითფექტურობა კი გულისხმობს ინსტიტუციური რეაგირების აღქმას — რწმენას, რომ პოლიტიკური ელიტები და ინსტიტუტები მოქალაქეთა მოთხოვნებზე რეაგირებენ (Craig et al., 1990). ამგვარად, შიდა თვითფექტურობა უკავშირდება პირად შესაძლებლობებს, ხოლო გარე თვითფექტურობა — სისტემურ შეფასებას.

ემპირიული კვლევები აჩვენებს, რომ პოლიტიკური თვითფექტურობის მაღალი დონე ასოცირდება უფრო აქტიურ პოლიტიკურ ჩართულობასთან, მათ შორის არჩევნებში მონაწილეობასთან, პროტესტში ჩართვასა და სამოქალაქო აქტივიზმთან (Caprara et al.,

2009; Morrell, 2003). თუმცა თვითფექტურობის ფუნქციონირება განსხვავდება პოლიტიკურ კონტექსტის მიხედვით. ტრანზიციულ ან პოლარიზებულ დემოკრატიებში ინსტიტუციური არასტაბილურობა და მდგრადი უნდობლობა ამცირებს გარე თვითფექტურობას მაშინაც კი, როდესაც შიდა თვითფექტურობა შედარებით შენარჩუნებულია. ასეთ გარემოში მოქალაქეებს შეიძლება ჰქონდეთ პოლიტიკური ჩართულობის უნარის განცდა, მაგრამ ეჭვი შეეპაროთ საკუთარი ქმედებების ეფექტიანობაში არსებული ინსტიტუციური ჩარჩოების ფარგლებში.

ეს განსხვავება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოსტსაბჭოთა საზოგადოებებისთვის, სადაც ინსტიტუტები პოლიტიკური ელიტების მიმართ უნდობლობის პარალელურად თანაარსებობს. ამ პირობებში პოლიტიკური მონაწილეობა დამოკიდებულია არა მხოლოდ ინდივიდუალურ კომპეტენციაზე, არამედ ლეგიტიმურობისა და რეაგირების აღქმებზეც.

2.2. პოლიტიკური ინტერესი, როგორც მედიაციის მექანიზმი

სამოქალაქო ვოლუნტარიზმის მოდელი (Verba et al., 1995) დამატებით თეორიულ ჩარჩოს გვთავაზობს იმის გასაგებად, თუ როგორ გარდაიქმნება ფსიქოლოგიური რესურსები რეალურ მონაწილეობად. ამ მოდელის მიხედვით, პოლიტიკური ჩართულობა დამოკიდებულია რესურსებზე, ფსიქოლოგიურ ჩართულობასა და მობილიზაციის ქსელებზე. პოლიტიკური ინტერესი წარმოადგენს ფსიქოლოგიური ჩართულობის მთავარ კომპონენტს და მოქმედებს, როგორც ქმედების მოტივაციური მამოძრავებელი.

პოლიტიკური ინტერესი ზრდის ალბათობას, რომ ინდივიდები მოიძიებენ ინფორმაციას, ჩაერთვებიან პოლიტიკურ დისკუსიებში და მონაწილეობას აღიქვამენ, როგორც მნიშვნელოვანს (Delli Carpini & Keeter, 1996; Dalton, 2008). განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის, რომ ინტერესი შეიძლება იქცეს იმ მექანიზმად, რომლის მეშვეობითაც პოლიტიკური თვითფექტურობა ქცევით განზომილებას იძენს (Verba et al., 1995; Caprara et al., 2009). ინდივიდები, რომლებიც ფიქრობენ, რომ შეუძლიათ გავლენა მოახდინონ პოლიტიკაზე, აუცილებელი არ არის იმოქმედონ, თუ ისინი საკმარისად მოტივირებულნი ან ინფორმირებულნი არ არიან (Verba et al., 1995). პირიქით, მაღალი პოლიტიკური ინტერესი თვითფექტურობის დაბალი აღქმის პირობებში შეიძლება გადაიზარდოს ფრუსტრაციაში და არა მონაწილეობაში (Quintelier & Hooghe, 2011).

უახლესი კვლევები მიუთითებს, რომ თვითფექტურობა და ინტერესი ურთიერთგამამძიერებელი კონსტრუქტებია (Vecchione et al., 2014). თუმცა მათი ურთიერთობის მიმართულება კონტექსტზეა დამოკიდებული. პოლარიზებულ გარემოში პოლიტიკური ინტერესი შეიძლება გაამძიეროს იდენტობაზე დაფუძნებული ჩართულობა, ხოლო ეფექტიანობა გახდეს პარტიულ იდენტიფიკაციასთან მიზმული. შესაბამისად, იმის გამოკვლევა, ასრულებს თუ არა პოლიტიკური ინტერესი თვითფექტურობასა და პოლიტიკურ მონაწილეობას შორის მედიაციის როლს, კრიტიკულად მნიშვნელოვანია საქართველოს ახალგაზრდების პოლიტიკური ჩართულობის გასაგებად.

2.3. ეროვნული იდენტობა და სამოქალაქო ნორმები საქართველოში

ეროვნული იდენტობა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სამოქალაქო ორიენტაციების ფორმირებაში პოსტსაბჭოთა კონტექსტში (Smith, 1991; Anderson, 2006). საქართველოში ეროვნული კუთვნილება ისტორიულად დაკავშირებულია ენასთან, რელიგიასთან და კულტურულ უწყვეტობასთან (Jones, 2013; Nodia, 1994). დამოუკიდებლობის შემდეგ ქართული იდენტობის კონსოლიდაცია იქცა როგორც პოლიტიკურ, ისე სიმბოლურ პროექტად. მიუხედავად მცდელობისა, მოქალაქეობის უფრო სამოქალაქო გაგება დამკვიდრებულიყო, ემპირიული მონაცემები მიუთითებს, რომ ეროვნული იდენტობა კვლავ ძლიერად არის დაფუძნებული კულტურულ და ტრადიციებზე ორიენტირებულ ნორმებზე (Mestvirishvili et al., 2020; CRRC Georgia, 2024).

გამოკითხვები აჩვენებს, რომ საქართველოს მოქალაქეთა დიდი ნაწილი თავს პირველ რიგში ქართველად აიდენტიფიცირებს და არა ევროპელად (Bogishvili et al., 2016). ამასთან, „კარგი მოქალაქეობის“ აღქმა უფრო მეტად უსვამს ხაზს სოლიდარობასა და თანაგრძნობას, ვიდრე ინსტიტუციურ კრიტიკას ან ხელისუფლების ანგარიშვალდებულებას. ეს ორიენტაცია მიუთითებს, რომ სამოქალაქო კუთვნილება უფრო მეტად ფორმირდება მორალურ და კულტურულ კატეგორიებში, ვიდრე მონაწილეობით ან მსჯელობაზე დაფუძნებულ განზომილებებში.

ამგვარ კონფიგურაციას მნიშვნელოვანი შედეგები აქვს პოლიტიკური თვითფექტურობისთვის. ერისადმი ძლიერი ემოციური მიჯაჭვულობა ავტომატურად არ გულისხმობს ნდობას პოლიტიკურ ინსტიტუტების მიმართ. როდესაც ეროვნული იდენტობა განიცდება ძირითადად, როგორც სიმბოლური ერთიანობა - მონაწილეობითი ჩართულობა შეიძლება შეზღუდული დარჩეს.

2.4. პოლარიზაცია და იდენტობაზე დამოკიდებული ეფექტიანობა

პოლიტიკური პოლარიზაცია დამატებით ართულებს აღნიშნულ ურთიერთობებს. აფექტური პოლარიზაცია ანუ ტენდენცია, პოლიტიკურ ოპონენტებს უნდობლობითა და მტრულად შეხედონ, მრავალ დემოკრატიაში გაიზარდა. ის განსაკუთრებით თვალსაჩინოა კონკურენტულ პოსტსაბჭოთა სისტემებში. ასეთ გარემოში პარტიული იდენტობა ხშირად იქცევა მთავარ პრიზმად, რომლის მეშვეობითაც ადამიანები პოლიტიკურ რეალობას აღიქვამენ.

სოციალური იდენტობის თეორია (Tajfel & Turner, 1979), ამტკიცებს, რომ ჯგუფური იდენტობა განსაზღვრავს აღქმებს, შეფასებებსა და ქცევით განზრახვებს. პოლიტიკურ კონტექსტში ძლიერი პარტიული იდენტიფიკაცია შეიძლება ზრდიდეს კოლექტიური ეფექტურობის განცდას „შიდა ჯგუფში“, ხოლო ამავე დროს ამცირებდეს იმ ინსტიტუტების ლეგიტიმაციას, რომლებიც აღიქმება „გარე ჯგუფის“ კონტროლქვეშ. ასეთ პირობებში პოლიტიკური ეფექტიანობა ხდება იდენტობაზე დამოკიდებული და არა სისტემაზე დაფუძნებული.

ინსტიტუციური ნდობის შემცირებისა და პოლარიზაციის გაძლიერების პირობებში გარე პოლიტიკური თვითფექტურობა ქვეითდება. მოქალაქეები შეიძლება გრძნობდნენ თავს ქმედუნარიანად საკუთარი პარტიული ჯგუფის ფარგლებში, მაგრამ სკეპტიკურად იყვნენ განწყობილნი ფართო ინსტიტუციური სისტემის მიმართ. ეს დინამიკა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ახალგაზრდებისთვის, რომლებიც სოციალიზდებიან უკვე უნდობლობითა და ანტაგონიზმით ხასიათებულ პოლიტიკურ გარემოში.

კოლექტიური მოქმედების სოციალური იდენტობის მოდელი (SIMCA), რომელიც ვან ზომერენსა და მის კოლეგებს ეკუთვნით (Van Zomeren et al., 2008), მნიშვნელოვან თეორიულ ჩარჩოს წარმოადგენს, რომელიც მიზნად ისახავს სოციალური იდენტობისა და თვითეფექტურობაზე დაფუძნებული ახსნების ინტეგრაციას. ამ მოდელის მიხედვით, კოლექტიური მოქმედება წარმოიშობა კოლექტიური იდენტობის, აღქმული უსამართლობისა და ჯგუფური თვითეფექტურობის ურთიერთქმედების შედეგად. შესაბამის სოციალურ ჯგუფთან იდენტიფიკაცია თვითეფექტურობას საერთო, კოლექტიურ შესაძლებლობად გარდაქმნის, ხოლო უსამართლობის აღქმა — ხშირად ჯგუფურ ბრაზში გამოხატული — ჩართულობისთვის მოტივაციურ იმპულსს ქმნის ეს მიდგომა განსაკუთრებით შეესაბამება მოცემულ კვლევას, რადგან ხაზს უსვამს, რომ პოლარიზებულ კონტექსტში პოლიტიკური მონაწილეობა არ არის მხოლოდ ინდივიდუალური კომპეტენციის ან მოტივაციის ფუნქცია, არამედ ღრმად არის ჩაშენებული იდენტობით სტრუქტურებში, რომლებიც განსაზღვრავენ, როგორ აღიქმება და რეაგირდება თვითეფექტურობა.

საერთო ჯამში, აღნიშნული თეორიული მიდგომები მიუთითებს, რომ საქართველოში ახალგაზრდების პოლიტიკური თვითეფექტურობა უნდა განვიხილოთ უფრო ფართო იდენტობითა და პოლარიზაციის კონტექსტში. თვითეფექტურობა არ არის მხოლოდ ინდივიდუალური კოგნიტური რწმენა; იგი ჩაშენებულია სოციალურ იდენტობებში, ფორმირდება ინსტიტუციური ნდობის გავლენით და აქტიურდება პოლიტიკური ინტერესის მეშვეობით.

III. კვლევის დიზაინი

კვლევის სტრატეგია

კვლევა ეფუძნება ინტეგრაციულ დიზაინს, რომელიც აერთიანებს საქართველოში 2023–2025 წლებში შეგროვებულ ორიგინალურ მონაცემთა სამ ბაზას. ანალიტიკური ჩარჩო აგებულია ახალგაზრდების პოლიტიკური თვითეფექტურობისა და მონაწილეობის ძირითად ფსიქოლოგიურ მოდელზე, ხოლო მიღებული შედეგები განიხილება თაობათაშორისი და პოლარიზაციის ფართო დინამიკის კონტექსტში. მონაცემთა ბაზები არ განიხილება, როგორც ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი კვლევები; პირიქით, ისინი ერთმანეთს ავსებს და გამოიყენება იმის გასაანალიზებლად, თუ როგორ ფუნქციონირებს ინდივიდის დონეზე პოლიტიკური თვითეფექტურობა უფრო ფართო იდენტობითა და ინსტიტუციურ კონტექსტში.

ემპირიული ანალიზის მთავარი ფოკუსი ახალგაზრდებში პოლიტიკური თვითეფექტურობის შერეული მეთოდებით ჩატარებული კვლევაა. ორი დამატებითი გამოკითხვა — ერთი თაობათა ღირებულებებსა და ინსტიტუციურ ნდობაზე, ხოლო მეორე არჩევნების შემდგომ პოლარიზაციასა და იდენტობით დინამიკაზე — გვწვდის კონტექსტუალურ ინფორმაციას ეროვნული იდენტობის, პარტიული იდენტიფიკაციისა და ინსტიტუციური აღქმების შესახებ.

კვლევა 1: ახალგაზრდების პოლიტიკური ეფექტიანობა და მონაწილეობა

კვლევის მონაწილეები იყვნენ საქართველოში მცხოვრები 18–29 წლის ასაკობრივი ჯგუფის 112 ახალგაზრდა ზრდასრული.

მონაწილეთა რეკრუტირება განხორციელდა უნივერსიტეტების ქსელებისა და ონლაინ-პლატფორმების მეშვეობით. მონაწილეთა შორის 79% ქალი, 21% კაცია, მონაწილეთა

82% არიან თბილისიდან, 95% არ არის პარტიის წევრი დანახოვად 23% იდენტიფიცირდება რომელიმე პარტიასთან.

კვლევაში გამოყენებულია შერეული მეთოდების მიდგომა, რომელიც აერთიანებს სტრუქტურირებულ კითხვარებსა და მოკლე ღია პასუხებს.

თვისებირვი კომპონენტი მოიცავდა მოკლე ღია პასუხებს პოლიტიკურ გავლენასა და პირად თვითფექტურობაზე. ეს მონაცემები გამოყენებულია რაოდენობრივი შედეგების კონტექსტუალიზაციისთვის.

რაოდენობრივი კომპონენტი მოიცავს შემდეგ ცვლადებს:

პოლიტიკური თვითფექტურობა. თვითფექტურობა იზომება დამკვიდრებული სკალების ადაპტირებული ელემენტებით (Craig et al., 1990; Caprara et al., 2009). შიდა თვითფექტურობის ინდიკატორები აფასებს აღქმულ პოლიტიკურ კომპეტენციასა და ცოდნას, ხოლო გარე თვითფექტურობის ინდიკატორები — ინსტიტუტების მიმართ ნდობის აღქმას. პასუხები დაფიქსირდა ლიკერტის ტიპის სკალებზე.

პოლიტიკური ინტერესი. პოლიტიკური ინტერესი შეფასდა თვითაღწერითი მაჩვენებლებით, რომლებიც მოიცავს პოლიტიკურ პროცესებში ჩართულობის სიხშირეს, პოლიტიკური ინფორმაციის მიღების ინტენსივობას და პოლიტიკური დისკუსიებისადმი ინტერესს.

პოლიტიკური მონაწილეობა. მონაწილეობა ოპერაციონალიზებულია როგორც კონვენციური (მაგ., არჩევნებში მონაწილეობა, წარმომადგენლებთან კონტაქტი), ასევე არაკონვენციური აქტივობების (მაგ., პროტესტი, ონლაინ აქტივიზმი) ერთობლიობა. შეიქმნა კომპოზიტური მონაწილეობის ინდექსი.

პარტიული იდენტიფიკაცია. მონაწილეებმა მიუთითეს, იდენტიფიცირდებოდნენ თუ არა რომელიმე პოლიტიკურ პარტიასთან. ეს ცვლადი გამოყენებულია პარტიული კუთვნილებისა და აღქმული პოლიტიკური თვითფექტურობის ურთიერთობის შესაფასებლად.

რაოდენობრივი მონაცემები გაანალიზდა კორელაციური ანალიზის, მრავალფაქტორიანი რეგრესიული მოდელებისა და მედიაციის ანალიზის გამოყენებით. პოლიტიკური ინტერესი შემოწმდა, როგორც მედიაციური მექანიზმი პოლიტიკურ თვითფექტურობასა და პოლიტიკურ მონაწილეობას შორის. დამატებით, საშუალო მნიშვნელობების შედარება გამოყენებულია პარტიული იდენტიფიკაციის მიხედვით განსხვავებების გამოსავლენად.

კვლევა 2: თაობათა ღირებულებები და ინსტიტუციური ნდობა

მეორე მონაცემთა ბაზა ეფუძნება ფართომასშტაბიან გამოკითხვას, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 265 რესპონდენტმა. ასაკობრივი განაწილების მიხედვით, რესპონდენტთა უმრავლესობა (64.5%) მიეკუთვნებოდა 18–29 წლის ასაკობრივ ჯგუფს, ხოლო 35.1% — 30 წლისა და ზემოთ ასაკობრივ კატეგორიას. დამატებით, ერთმა რესპონდენტმა (0.4%) არ მიუთითა ასაკი.

სქესობრივი განაწილების მიხედვით, ქარბობს მდედრობითი სქესი: 72.1%, მაშინ როდესაც მამრობითი სქესი წარმოდგენილია 27.2% ით, ხოლო სხვა კატეგორიაში შედის 2 რესპონდენტი (0.8%).

კვლევა იკვლევს თაობათა ღირებულებებსა და სამოქალაქო დამოკიდებულებებს საქართველოში და მოიცავს სხვადასხვა ასაკობრივ ჯგუფს, რაც შესაძლებელს ხდის ახალგაზრდებისა და უფროსი თაობების შედარებით ანალიზს.

ამ კვლევაში გამოყენებული ძირითადი ცვლადებია:

- ⇒ ეროვნული თვითიდენტიფიკაცია (მაგ., მხოლოდ ქართველის vs შერეული იდენტობა)
- ⇒ ინსტიტუციური ნდობა
- ⇒ ტრადიციასთან და სამოქალაქო პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებული ღირებულებითი ორიენტაციები

ეს მონაცემთა ბაზა უზრუნველყოფს კონტექსტუალურ მტკიცებულებებს ახალგაზრდებში ეროვნული კუთვნილების სიძლიერისა და თაობათაშორისი განსხვავებების შესახებ ინსტიტუციურ ნდობაში. იგი საშუალებას იძლევა შეფასდეს, აქვთ თუ არა ახალგაზრდებს გამორჩეული სამოქალაქო ორიენტაციები და რამდენად უკავშირდება ძლიერი ეროვნული იდენტობა პოლიტიკურ თვითეფექტურობის აღქმას.

კვლევა 3: არჩევნების შემდგომი პოლარიზაცია და იდენტობით დინამიკა

მესამე მონაცემთა ბაზა შეგროვებულია 2024 წლის საპარლამენტო არჩევნებიდან დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ და ფოკუსირებულია პოლიტიკურ პოლარიზაციაზე, პარტიულ იდენტობასა და პოლიტიკური ლეგიტიმაციის აღქმებზე.

კვლევა მცირემასშტაბიანია, მონაწილეობდა სულ 62 რესპონდენტი, ასაკობრივი განაწილების მიხედვით, რესპონდენტთა უმრავლესობა (85.5%) მიეკუთვნებოდა 18–29 წლის ასაკობრივ ჯგუფს, ხოლო 14.5% — 30 წლისა და ზემოთ ასაკობრივ კატეგორიას.

სქესობრივი განაწილების მიხედვით, მონაწილეთა 77.4% იყო მდედრობითი სქესის, 21.0% — მამრობითი, ხოლო 1.6%-მა აირჩია პასუხი „სხვა/არ მსურს პასუხი“

კვლევაში გამოყენებული ძირითადი ინდიკატორებია:

- ⇒ აფექტური პოლარიზაცია (დამოკიდებულებები პოლიტიკური ოპონენტების მიმართ)
- ⇒ საზოგადოებრივი დაყოფის აღქმა
- ⇒ ინსტიტუციური ლეგიტიმაცია და ნდობა
- ⇒ პარტიული იდენტიფიკაციის სიძლიერე

ეს ცვლადები იძლევა წარმოდგენას იმ ფართო პოლიტიკურ გარემოზე, რომლის ფარგლებშიც ფორმირდება ახალგაზრდების პოლიტიკური თვითეფექტურობა მონაცემები საშუალებას გვაძლევს შევაფასოთ, ზღუდავს თუ არა პოლარიზაცია და უნდობლობა გარე პოლიტიკურ ეფექტიანობას იმ ინდივიდებშიც კი, რომელთაც აქვთ მაღალი შიდა ეფექტიანობა.

მოხდა სამივე მონაცემთა ბაზის კომბინაცია, რაც იძლევა მრავალშრიანი ანალიზის განხორციელების შესაძლებლობას:

1. ინდივიდის დონე (მიკრო-მექანიზმი):

პოლიტიკური თვითფექტურობა → პოლიტიკური ინტერესი → პოლიტიკური მონაწილეობა

2. **იდენტობის დონე (სტრუქტურული ფაქტორები):**

პარტიული იდენტიფიკაცია და ეროვნული კუთვნილება, როგორც აღქმული ქმედუნარიანობის გამაძლიერებელი ფაქტორები

3. **კონტექსტუალური შეზღუდვები (მაკრო გარემო):**

ინსტიტუციური უნდობლობა და აფექტური პოლარიზაცია, როგორც გარე ეფექტურობის შემზღუდავი პირობები

მიკრო-დონის ფსიქოლოგიური ანალიზისა და მეზო/მაკრო-დონის კონტექსტუალური ინდიკატორების ინტეგრირებით, კვლევის დიზაინი უზრუნველყოფს ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობის კომპლექსურ გააზრებას პოლარიზებულ იდენტობით ლანდშაფტში.

IV. ემპირიული მიგნებები

სკალების ფსიქომეტრიული მახასიათებლები და ჯგუფებს შორის განსხვავებები

კვლევის ინსტრუმენტების სანდოობის შესაფასებლად გაანალიზდა სკალების შინაგანი კონსისტენტობა კრონბახის ალფას კოეფიციენტის გამოყენებით (იხ. ცხრილი 1).

მონაწილეობითი ქცევების სკალის 28 დებულებისთვის კრონბახის ალფა კოეფიციენტმა შეადგინა $\alpha = .65$, რაც თავსდება დასაშვებ დიაპაზონში და მიუთითებს საშუალო დონის შინაგან კონსისტენტობაზე (Vaske et al., 2016).

აღქმული პოლიტიკური თვითფექტურობის სკალის 10 დებულება გამოირჩეოდა მაღალი შინაგანი კონსისტენტობით ($\alpha = .90$). ასევე მაღალი სანდოობა დაფიქსირდა პოლიტიკური ინტერესის მოკლე სკალისთვის ($\alpha = .93$), რაც მიუთითებს ამ ინსტრუმენტების მაღალი ხარისხის გაზომვით თვისებებზე.

ცხრილი 1. კვლევაში გამოყენებული სკალების აღწერითი და სანდოობის მაჩვენებლები

სკალა	M	SD	Cronbach's α
მონაწილეობითი ქცევები	2.78	.93	.65
აღქმული პოლიტიკური თვითფექტურობა	3.54	.86	.90
პოლიტიკური ინტერესი	3.36	1.19	.93

ჯგუფებს შორის განსხვავებების ანალიზი მიუთითებს, რომ სქესის, საცხოვრებელი ადგილის, განათლების დონის, დასაქმებისა და სოციალურ-ეკონომიკური სტატუსის მიხედვით სკალებს შორის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავებები არ გამოვლინდა.

თუმცა, ოჯახური სტატუსის მიხედვით დაფიქსირდა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება პოლიტიკური ინტერესის დონეში, $F(2,109) = 8.11$, $p = .001$. პოლიტიკური ინტერესი ყველაზე მაღალი აღმოჩნდა „სხვა“ კატეგორიაში ($M = 4.36$, $SD = .65$), ხოლო ყველაზე დაბალი — დაოჯახებულ რესპონდენტებში ($M = 1.22$, $SD = .43$).

პარტიის წევრობის მიხედვით კვლევაში გამოიკვეთა, რომ ჯგუფებს შორის განსხვავებები არსებობს სამივე სკალაზე, თუმცა წყვილური შედარებების დონეზე ეს განსხვავებები ყოველთვის არ დადასტურდა. კერძოდ, ერთმხრივმა დისპერსიულმა ანალიზმა (ANOVA) აჩვენა, რომ აღქმული პოლიტიკური თვითფექტურობა განსხვავდება პარტიის წევრ და არაწევრ ახალგაზრდებს შორის, $F(2,109) = 4.01$, $p = .021$, თუმცა Tukey HSD Post Hoc ტესტმა წყვილებს შორის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავებები არ დაადასტურა.

განსხვავებები არ დაფიქსირდა არც მონაწილეობითი ქცევებისა და პოლიტიკური ინტერესის სკალაზე პარტიის წევრობის მიხედვით.

პარტიასთან იდენტიფიკაციის მიხედვით კი დაფიქსირდა უფრო მკაფიო განსხვავებები. აღქმული პოლიტიკური თვითფექტურობისთვის გამოვლინდა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება, $F(2,109) = 8.29$, $p < .001$. Tukey HSD Post Hoc ტესტმა აჩვენა, რომ ისინი, ვინც პარტიასთან იდენტიფიცირდება, მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან მათგან, ვინც არ იდენტიფიცირდება ($p < .001$), ასევე მათგან, ვინც პასუხზე უარი განაცხადა ($p = .015$).

ანალოგიურად, სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავებები დაფიქსირდა მონაწილეობითი ქცევების სკალაზე, $F(2,109) = 14.1$, $p < .001$, სადაც პარტიასთან იდენტიფიცირებული რესპონდენტები უფრო მაღალი აქტივობით გამოირჩეოდნენ.

პოლიტიკური ინტერესის მიხედვითაც გამოვლინდა მნიშვნელოვანი განსხვავება, $F(2,109) = 9.75$, $p < .001$, და Tukey ტესტმა კვლავ დაადასტურა განსხვავება პარტიასთან იდენტიფიცირებულ და არაიდენტიფიცირებულ ჯგუფებს შორის ($p < .001$).

მიუხედავად იმისა, რომ სანდოობა საშუალო დონეზეა, სკალა შენარჩუნებულია კვლევაში მისი თეორიული მნიშვნელობის გამო.

4.1. პოლიტიკური თვითფექტურობა და მონაწილეობა

აღწერითი ანალიზი აჩვენებს, რომ რესპონდენტებში შიდა პოლიტიკური თვითფექტურობა საშუალო დონეზეა, მაშინ როდესაც გარე პოლიტიკური თვითფექტურობა შედარებით დაბალია. მონაწილეები, როგორც წესი, გამოხატავენ თავდაჯერებულობას პოლიტიკური საკითხების გაგებისა და საკუთარი პოზიციის გამოხატვის უნარში, თუმცა ნაკლებად სჯერათ, რომ პოლიტიკური ინსტიტუტები მოქალაქეთა ქმედებებზე რეაგირებენ.

პოლიტიკური მონაწილეობა არათანაბრად არის განაწილებული აქტივობების მიხედვით. დაბალი დანახარჯის მქონე ჩართულობის ფორმები — როგორცაა ონლაინ-გამოხატვა, პოლიტიკური დისკუსიები და სიმბოლური მონაწილეობა — უფრო გავრცელებულია, ვიდრე მაღალი დანახარჯის აქტივობები, მათ შორის პოლიტიკოსებთან კომუნიკაცია ან ორგანიზაციულ საქმიანობაში ხანგრძლივი ჩართვა. ეს მიუთითებს, რომ ჩართულობა არსებობს, თუმცა მისი ინტენსივობა და ინსტიტუციური მასშტაბი შეზღუდულია.

კორელაციურმა ანალიზმა დაადასტურა პოზიტიური კავშირი პოლიტიკურ თვითფექტიანობასა და პოლიტიკურ მონაწილეობას შორის. პოლიტიკური

თვითფექტურობის უფრო მაღალი დონე ასოცირდება უფრო აქტიურ ჩართულობასთან როგორც კონვენციურ, ისე არაკონვენციურ ფორმებში. შიდა თვითფექტურობა უფრო ძლიერად უკავშირდება მონაწილეობას, ვიდრე გარე თვითფექტურობა რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს პირად კომპეტენციასა და ინსტიტუციურ ანგარიშვალდებულებას შორის განსხვავებას.

4.2. პოლიტიკური ინტერესი, როგორც მედიაციური ფაქტორი

იმის შესაფასებლად, ასრულებს თუ არა პოლიტიკური ინტერესი მედიაციურ როლს პოლიტიკურ თვითფექტურობასა და პოლიტიკურ მონაწილეობას შორის, ჩატარდა კორელაციური, რეგრესიული და მედიაციური ანალიზი.

კორელაციურმა ანალიზმა დააფიქსირა აღქმულ პოლიტიკურ თვითფექტურობასა და პოლიტიკურ ინტერესს შორის ძლიერი და სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი დადებითი კავშირი ($r = .60, p < .001$), რაც მიუთითებს, რომ მაღალი თვითფექტურობის მქონე ინდივიდები უფრო მეტად ავლენენ ინტერესს პოლიტიკური პროცესების მიმართ (იხ. ცხრილი 2).

ცხრილი 2. პოლიტიკური თვითფექტურობისა და პოლიტიკური ინტერესის კორელაცია

ცვლადი	1	2
1. აღქმული პოლიტიკური თვითფექტურობა	–	.60*
2. პოლიტიკური ინტერესი	.60*	–

*შენიშვნა: $p < .001$

წრფივი რეგრესიული ანალიზის შედეგებმა აჩვენა, რომ აღქმული პოლიტიკური თვითფექტურობა წარმოადგენს მონაწილეობითი ქცევების მნიშვნელოვან პრედიქტორს ($\beta = 0.487, p < .001$) და ხსნის მათი ცვალებადობის 27.8%-ს ($R^2 = .278, F(1,110) = 42.3, p < .001$).

მედიაციური ეფექტის შესაფასებლად, პირველ ეტაპზე შემოწმდა პოლიტიკური ინტერესის გავლენა მონაწილეობით ქცევებზე. ანალიზმა აჩვენა, რომ პოლიტიკური ინტერესი წარმოადგენს ძლიერ და სტატისტიკურად მნიშვნელოვან პრედიქტორს ($\beta = 0.77, p < .001$) და ხსნის მონაწილეობის ცვალებადობის 36%-ს ($R^2 = .36, F(1,110) = 61.92, p < .001$).

შემდგომ ეტაპზე, მოდელში ერთდროულად ჩართული იყო როგორც პოლიტიკური თვითფექტურობა, ისე პოლიტიკური ინტერესი. შედეგებმა აჩვენა, რომ პოლიტიკური ინტერესის დამატების შემდეგ, პოლიტიკური თვითფექტურობის პირდაპირი გავლენა მონაწილეობით ქცევებზე მნიშვნელოვნად მცირდება და სტატისტიკურად არამნიშვნელოვანი ხდება ($p = .111$).

კვლევაში გამოიკვეთა, რომ პოლიტიკური ინტერესი ასრულებს მედიაციურ როლს პოლიტიკურ თვითეფექტურობასა და პოლიტიკურ მონაწილეობას შორის. სხვა სიტყვებით, პოლიტიკური თვითეფექტურობა გავლენას ახდენს მონაწილეობაზე არა პირდაპირ, არამედ პოლიტიკური ინტერესის მეშვეობით, რომელიც მოქმედებს, როგორც მოტივაციური „აქტივაციის მექანიზმი“.

ეს ნიშნავს, რომ თვითეფექტურობა თავისთავად ავტომატურად არ გარდაიქმნება ქცევაში; იგი ზრდის ჩართულობას მხოლოდ მაშინ, როდესაც მას თან ახლავს სტაბილური ყურადღება და ინტერესით განპირობებული ჩართულობა პოლიტიკურ პროცესებში. შესაბამისად, ინდივიდები, რომლებიც საკუთარ თავს აღიქვამენ პოლიტიკურად ქმედუნარიანად, უფრო მეტად მონაწილეობენ მაშინ, როდესაც ისინი ასევე მაღალი დონით არიან დაინტერესებული პოლიტიკით.

აღნიშნული შედეგები შეესაბამება სამოქალაქო ვოლუნტარიზმის მოდელის (Verba et al., 1995) თეორიულ მოლოდინებს, რომლის მიხედვითაც ფსიქოლოგიური ჩართულობა შუამავლობს ინდივიდის რესურსებსა და რეალურ პოლიტიკურ ქცევას შორის.

4.3. პარტიული იდენტიფიკაცია და იდენტობაში ჩაშენებული ეფექტიანობა

შემდგომმა ანალიზმა აჩვენა, უკავშირდება თუ არა პარტიული იდენტიფიკაცია პოლიტიკურ თვითეფექტურობასა და პოლიტიკურ მონაწილეობაში განსხვავებებს. მიღებული შედეგების მიხედვით, რესპონდენტები, რომლებიც იდენტიფიცირდებიან კონკრეტულ პოლიტიკურ პარტიასთან, ავლენენ უფრო მაღალ პოლიტიკურ თვითეფექტურობას მათთან შედარებით, ვინც არცერთ პარტიასთან არ იდენტიფიცირდება. ჯგუფებს შორის განსხვავებების ანალიზმა ცხადყო, რომ პარტიასთან იდენტიფიკაციის მიხედვით აღქმული პოლიტიკური თვითეფექტურობის სკალაზე სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება დაფიქსირდა, $F(2, 109) = 8.29, p < .001$. Tukey HSD Post Hoc ტესტმა აჩვენა, რომ პარტიასთან იდენტიფიცირებული რესპონდენტები მნიშვნელოვნად უფრო მაღალ თვითეფექტურობას ავლენდნენ, ვიდრე ისინი, ვინც პარტიასთან არ იდენტიფიცირდებოდა, $p < .001$.

მსგავსი ტენდენცია დაფიქსირდა პოლიტიკური ინტერესისა და მონაწილეობითი ქცევების შემთხვევაშიც. პოლიტიკური ინტერესის სკალაზე ჯგუფებს შორის განსხვავება სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი იყო, $F(2, 109) = 9.75, p < .001$, ხოლო მონაწილეობითი ქცევების შემთხვევაში — $F(2, 109) = 14.1, p < .001$. აღნიშნული შედეგები მიუთითებს, რომ პარტიულ იდენტიფიკაციას უკავშირდება როგორც პოლიტიკური ინტერესის უფრო მაღალი დონე, ისე პოლიტიკური ჩართულობის გაზრდილი ალბათობა.

ეს განსხვავებები მიუთითებს, რომ პარტიული კუთვნილება შესაძლოა აძლიერებდეს აღქმულ პოლიტიკურ ეფექტურობას. პოლიტიკური ჯგუფთან იდენტიფიკაცია უზრუნველყოფს არა მხოლოდ იდეოლოგიურ ჩარჩოს, არამედ კოლექტიური გაძლიერებისა და ჯგუფური კუთვნილების განცდასაც. მაღალი პარტიული იდენტიფიკაცია დაკავშირებული იყო საკუთარი პოლიტიკური ჯგუფისადმი უფრო ძლიერ ემოციურ კავშირთან და პოლიტიკური განსხვავებების უფრო მკვეთრ აღქმასთან. ეს ტენდენცია თანხვედრაშია სოციალური იდენტობის თეორიასთან,

რომლის მიხედვითაც ჯგუფური წევრობა აძლიერებს თვითაღქმასა და ქცევით მზაობას შესაბამის სფეროებში.

აღსანიშნავია, რომ პარტიულ იდენტიფიკაციასა და პოლიტიკურ ეფექტურობას შორის კავშირი უფრო მკვეთრად ვლინდებოდა შიდა პოლიტიკური თვითეფექტურობის მიმართულებით, ვიდრე ინსტიტუციური ნდობის ან გარე პოლიტიკური თვითეფექტურობის შემთხვევაში. მიუხედავად იმისა, რომ პარტიასთან იდენტიფიცირებული ინდივიდები უფრო მეტად იყვნენ დარწმუნებულნი საკუთარ პოლიტიკურ კომპეტენციაში, ინსტიტუტების მიმართ ნდობა შედარებით მცირე რჩებოდა. ეს მიუთითებს, რომ პოლარიზებულ გარემოში პოლიტიკური თვითეფექტურობა უფრო მეტად იდენტობაზე მიბმულ ფენომენად ყალიბდება, ვიდრე სისტემაზე დაფუძნებულად.

4.4. ეროვნული იდენტობა და სამოქალაქო ნორმები: კონტექსტუალური მტკიცებულებები

თაობათა ღირებულებების მონაცემები დამატებით ამყარებს აღნიშნულ ინტერპრეტაციას. ფართომასშტაბიან გამოკითხვაში, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 265 რესპონდენტმა, გამოიკვეთა, რომ ახალგაზრდები ძლიერ ეროვნულ იდენტობას ავლენენ. რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ეროვნულ კუთვნილებას ანიჭებდა უპირატესობას სუპრანაციონალურ ან უფრო ფართო იდენტობებთან შედარებით, რაც მიუთითებს, რომ ეროვნული იდენტობა თანამედროვე ქართულ კონტექსტში კვლავ მნიშვნელოვან სოციალური და პოლიტიკური თვითაღქმის საფუძვლად რჩება.

კვლევის შედეგებმა ასევე აჩვენა, რომ ეროვნული იდენტობა დაკავშირებულია ტრადიციულ ღირებულებებსა და სამოქალაქო პასუხისმგებლობის უფრო მაღალ შეფასებასთან. ახალგაზრდები, რომლებიც უფრო ძლიერ ეროვნულ კუთვნილებას ავლენდნენ, უფრო მეტად უსვამდნენ ხაზს სამოქალაქო ვალდებულებების, სოციალური ერთიანობისა და საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობის მნიშვნელობას.

თაობათაშორისი განსხვავებების ანალიზმა ინსტიტუციური ნდობის მიმართულებით აჩვენა, რომ ახალგაზრდები მნიშვნელოვნად არ განსხვავდებოდნენ უფროსი თაობებისგან ინსტიტუციური ნდობის დონით. ერთმხრივი დისპერსიული ანალიზის (ANOVA) შედეგები მიუთითებდა, რომ სახელმწიფო ინსტიტუტების მიმართ ნდობა განსხვავდებოდა ინსტიტუტების ტიპის მიხედვით, თუმცა ახალგაზრდებში სისტემის მიმართ უფრო მაღალი მხარდაჭერის ერთმნიშვნელოვანი ტენდენცია არ გამოვლენილა. აღნიშნული შედეგები ეჭვქვეშ აყენებს მოსაზრებას, რომ ახალგაზრდები ავტომატურად უფრო მეტად ენდობიან პოლიტიკურ სისტემას და მიუთითებს, რომ ინსტიტუციური სკეპტიციზმი ქართულ საზოგადოებაში უფრო ფართოდ არის გავრცელებული.

4.5. პოლარიზაცია და ინსტიტუციური უნდობლობა

არჩევნების შემდგომი პოლარიზაციის მონაცემები დამატებით ნათელს ჰფენს იმ პოლიტიკურ კონტექსტს, რომელშიც ახალგაზრდების პოლიტიკური ჩართულობა ფორმირდება. რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ქართულ საზოგადოებას ძლიერ პოლარიზებულ გარემოდ აღიქვამდა, სადაც პოლიტიკური განსხვავებები ხშირად სოციალური ურთიერთობების დამაბვის წყაროდ განიხილება. ასევე გამოიკვეთა პოლიტიკური ოპონენტების მიმართ ნეგატიური ემოციური დამოკიდებულებების მაღალი დონე, რაც აფექტური პოლარიზაციის არსებობაზე მიუთითებს.

მიღებული შედეგები აჩვენებს, რომ აფექტური პოლარიზაცია და საზოგადოებრივი დაყოფის აღქმა დაკავშირებულია ინსტიტუციური ნდობის შედარებით დაბალ დონესთან. რესპონდენტთა ნაწილი სახელმწიფო ინსტიტუტებს სრულად ნეიტრალურ და ლეგიტიმურ პოლიტიკურ აქტორებად არ აღიქვამდა, რაც პოლიტიკური ლეგიტიმაციის უფრო დაბალ შეფასებას უკავშირდებოდა. ინსტიტუციური ლეგიტიმაციის დაბალი აღქმა განსაკუთრებით თვალსაჩინო იყო იმ რესპონდენტებში, რომლებიც ძლიერ პოლიტიკურ პოლარიზაციას აღიქვამდნენ.

ეს გარემო მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს გარე პოლიტიკურ ეფექტურობაზე. როდესაც ინსტიტუტები აღიქმება როგორც პოლიტიკურად მიკერძოებული ან კონკრეტული ჯგუფების ინტერესებთან დაკავშირებული, მოქალაქეებს უჩნდებათ სკეპტიციზმი იმის მიმართ, თუ რამდენად შეუძლია მათ მონაწილეობას რეალური გავლენის მოხდენა პოლიტიკურ პროცესებზე. ასეთ პირობებში, მაღალი შიდა პოლიტიკური თვითეფექტურობის მქონე ინდივიდებიც კი შესაძლოა ნაკლებად იყვნენ დარწმუნებულნი სისტემური გავლენის შესაძლებლობაში.

ჯამში, ანალიზი მიუთითებს მრავალშრიან დინამიკაზე: ინდივიდის დონეზე პოლიტიკური თვითეფექტურობა დაკავშირებულია პოლიტიკურ მონაწილეობასთან პოლიტიკური ინტერესის მეშვეობით; იდენტობის დონეზე პარტიული კუთვნილება აძლიერებს შიდა პოლიტიკურ ეფექტურობას; ხოლო კონტექსტის დონეზე პოლარიზაცია და ინსტიტუციური უნდობლობა ზღუდავს გარე პოლიტიკურ ეფექტურობას. შესაბამისად, ახალგაზრდების პოლიტიკური ჩართულობა საქართველოში არ უნდა განიმარტოს მხოლოდ აპათიით ან ინტერესის ნაკლებობით; იგი უფრო მეტად ასახავს შერჩევით მონაწილეობას, რომელიც ფორმირდება პოლიტიკური იდენტობის, ჯგუფური კუთვნილებისა და ინსტიტუციური სკეპტიციზმის პირობებში.

V. პოლიტიკური თვითეფექტურობა პოლარიზებულ იდენტობით ლანდშაფტში: ინტეგრირებული მოდელი

წარმოდგენილი ემპირიული შედეგები აჩვენებს, რომ საქართველოში ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა ვერ აიხსნება ერთფაქტორიანი მოდელით. მიღებული მონაცემები მიუთითებს, რომ პოლიტიკური ჩართულობა დაკავშირებულია ფსიქოლოგიური რესურსების, პოლიტიკური იდენტობისა და ფართო სოციალური კონტექსტის ურთიერთქმედებასთან. ამ დინამიკის ინტერპრეტაციისთვის შესაძლებელია პოლიტიკური თვითეფექტურობის ინტეგრირებული მოდელის წარმოდგენა, რომელიც ახალგაზრდების პოლიტიკურ მონაწილეობას განიხილავს პოლარიზებული სოციალური გარემოს პირობებში.

ინდივიდის დონეზე პოლიტიკური თვითეფექტურობა შეიძლება განვიხილოთ, როგორც მნიშვნელოვანი კოგნიტური რესურსი, რომელიც ზრდის პოლიტიკური ჩართულობის ალბათობას. კორელაციურმა ანალიზმა აჩვენა, რომ პოლიტიკური თვითეფექტურობა დადებითად და სტატისტიკურად მნიშვნელოვნად არის დაკავშირებული პოლიტიკურ ინტერესთან, $r = .60$, $p < .001$. ეს მიუთითებს, რომ ინდივიდები, რომლებიც საკუთარ თავს პოლიტიკურ პროცესებში უფრო კომპეტენტურ აქტორებად აღიქვამენ, უფრო მეტად ინტერესდებიან პოლიტიკით და პოლიტიკურ პროცესებში ჩართვის მზაობასაც ავლენენ.

ამასთან, შედეგები აჩვენებს, რომ ეს კავშირი არ არის სრულად პირდაპირი. რეგრესიულმა ანალიზმა დაადასტურა, რომ პოლიტიკური თვითეფექტურობა

მნიშვნელოვნად პროგნოზირებს პოლიტიკურ მონაწილეობას, $\beta = .487, p < .001$, და ხსნის მონაწილეობის ცვალებადობის 27.8%-ს, $R^2 = .278, F(1, 110) = 42.3, p < .001$. თუმცა, პოლიტიკური ინტერესის მოდელში დამატების შემდეგ, პოლიტიკური თვითფექტურობის პირდაპირი ეფექტი სტატისტიკურად არამნიშვნელოვანი გახდა, $p = .111$. ეს მიგვანიშნებს, რომ პოლიტიკური ინტერესი შესაძლოა ასრულებდეს მედიაციურ ფუნქციას და გარკვეულწილად „აქტივაციას“ უკეთებდეს თვითფექტურობის ქცევით შედეგებს. სხვა სიტყვებით, საკუთარი პოლიტიკური შესაძლებლობების რწმენა უფრო მეტად გარდაიქმნება მოქმედებად მაშინ, როდესაც მას თან ახლავს პოლიტიკის მიმართ სტაბილური ინტერესი და ყურადღება.

იდენტობის დონეზე მნიშვნელოვანი როლი უკავია პარტიულ იდენტიფიკაციას. კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ პარტიასთან იდენტიფიცირების მიხედვით სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება დაფიქსირდა პოლიტიკური თვითფექტურობის შემთხვევაში, $F(2, 109) = 8.29, p < .001$. Tukey HSD Post Hoc ანალიზმა აჩვენა, რომ პარტიასთან იდენტიფიცირებული ინდივიდები უფრო მაღალ პოლიტიკურ თვითფექტურობას ავლენდნენ, ვიდრე ისინი, ვინც პარტიასთან არ იდენტიფიცირდებოდა, $p < .001$. მსგავსი ტენდენცია დაფიქსირდა პოლიტიკური ინტერესისა და მონაწილეობითი ქცევების შემთხვევაშიც.

შედეგები აჩვენებს, რომ პოლიტიკური თვითფექტურობა მხოლოდ ინდივიდუალური ფსიქოლოგიური რესურსი არ არის და ნაწილობრივ სოციალურ იდენტობებშიც არის ჩაშენებული. მაღალი პარტიული იდენტიფიკაცია დაკავშირებული იყო საკუთარი პოლიტიკური ჯგუფისადმი უფრო ძლიერ ემოციურ კავშირთან და პოლიტიკური განსხვავებების უფრო მკვეთრ აღქმასთან. ეს ადასტურებს, რომ პარტიული კუთვნილება თანამედროვე ქართულ კონტექსტში მხოლოდ პოლიტიკური არჩევანი არ არის და ხშირად სოციალური იდენტობის მნიშვნელოვან კომპონენტადაც ფუნქციონირებს. პარტიული კუთვნილება ინდივიდს აძლევს კოლექტიურ ჩარჩოს, რომლის ფარგლებშიც საკუთარი პოლიტიკური მნიშვნელობისა და გავლენის აღქმა ძლიერდება. ამასთან, იდენტობის გავლენა არ არის ერთგვაროვანი. მიუხედავად იმისა, რომ შიდა პოლიტიკური თვითფექტურობა იზრდება, გარე პოლიტიკური თვითფექტურობა შედარებით მცირე რჩება.

ემპირიული მონაცემები ცხადყოფს, რომ აფექტური პოლარიზაციისა და საზოგადოებრივი დაყოფის მაღალი მაჩვენებლები დაკავშირებულია ინსტიტუციური ნდობის შედარებით დაბალ დონესთან და პოლიტიკური ოპონენტების მიმართ ნეგატიურ ემოციურ დამოკიდებულებებთან. რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ქართულ საზოგადოებას აღიქვამდა ძლიერ პოლარიზებულ გარემოდ, სადაც პოლიტიკური განსხვავებები ხშირად სოციალური ურთიერთობების დამაბვის წყაროდ აღიქმება. ამ კონტექსტში მოქალაქეებს შეიძლება ჰქონდეთ საკუთარი ჯგუფის ფარგლებში მოქმედების უნარის განცდა, თუმცა ნაკლებად სჯეროდეთ, რომ პოლიტიკური სისტემა ან სახელმწიფო ინსტიტუტები მოქალაქეთა მოთხოვნებზე ეფექტურად რეაგირებენ.

მიღებული მონაცემები მიუთითებს, რომ რესპონდენტთა ნაწილისთვის სახელმწიფო ინსტიტუტები სრულად ნეიტრალურ და ლეგიტიმურ პოლიტიკურ აქტორებად არ აღიქმება. ინსტიტუციური ლეგიტიმაციის შედარებით დაბალი აღქმა დაკავშირებული

იყო პოლიტიკური სკეპტიციზმისა და სისტემური გავლენის შეზღუდული განცდის უფრო მაღალ დონესთან.

ამგვარად, ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში შეიძლება განვიხილოთ, როგორც სამი ძირითადი დონის — ფსიქოლოგიური რესურსების, იდენტობით თანხვედრისა და კონტექსტუალური შეზღუდვების — ურთიერთქმედების შედეგი. მიღებული მონაცემები აჩვენებს, რომ პოლიტიკური ჩართულობა არ არის მხოლოდ ინდივიდუალური მოტივაციის ან ინტერესის შედეგი. იგი მნიშვნელოვნად არის დაკავშირებული პოლიტიკურ იდენტობასთან, პოლარიზაციის დონესთან და ინსტიტუციური ნდობის ხარისხთან.

ინტეგრირებული მოდელი შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად:

- ⇒ პოლიტიკური თვითფექტურობა დაკავშირებულია უფრო მაღალ პოლიტიკურ ინტერესთან;
- ⇒ პოლიტიკური ინტერესი დაკავშირებულია პოლიტიკური მონაწილეობის უფრო მაღალ დონესთან;
- ⇒ პარტიული იდენტიფიკაცია ასოცირდება შიდა პოლიტიკური თვითფექტურობის გაძლიერებასთან;
- ⇒ პოლარიზაცია და ინსტიტუციური უნდობლობა დაკავშირებულია გარე პოლიტიკური თვითფექტურობის შედარებით დაბალ დონესთან;
- ⇒ აღნიშნული ფაქტორების ერთობლიობა ქმნის პოლიტიკური ჩართულობის შეზღუდულ, თუმცა არა ნულოვან ფორმებს.

ამ ჩარჩოში ახალგაზრდების შედარებით დაბალი პოლიტიკური ჩართულობა არ უნდა განიმარტოს მხოლოდ აპათიით ან ინტერესის ნაკლებობით. უფრო მეტად, იგი ასახავს ისეთ სოციალურ-პოლიტიკურ გარემოს, სადაც ძლიერი ჯგუფური და პარტიული იდენტობები თანაარსებობს ინსტიტუტების მიმართ შეზღუდულ ნდობასთან. შესაბამისად, პოლიტიკური მონაწილეობა ხშირად დამოკიდებულია არა მხოლოდ ინდივიდის მოტივაციაზე, არამედ იმაზე, თუ რამდენად აღიქვამს იგი საკუთარ გავლენას რეალურად მნიშვნელოვნად სოციალურ და პოლიტიკურ სისტემაში.

ამგვარად, პოლიტიკური თვითფექტურობის კონცეპტუალიზაცია, როგორც იდენტობაში ჩაშენებული და კონტექსტზე დამოკიდებული ფენომენისა, სცდება იმ ტრადიციულ მიდგომებს, რომლებიც მას მხოლოდ ინდივიდუალურ ფსიქოლოგიურ ცვლადად განიხილავენ. პოლარიზებულ პოსტსაბჭოთა საზოგადოებებში პოლიტიკური თვითფექტურობა ფუნქციონირებს იმ სოციალურ ველში, რომელიც სტრუქტურირებულია ჯგუფური იდენტობებით, პოლიტიკური კონკურენციითა და ინსტიტუციური სკეპტიციზმით.

VI. დისკუსია

კვლევის შედეგები მიუთითებს, რომ ახალგაზრდების პოლიტიკური ჩართულობა თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში ვერ აიხსნება მხოლოდ ინდივიდუალური მოტივაციით ან პოლიტიკური ინტერესით. მიღებული მონაცემები ცხადყოფს, რომ პოლიტიკური მონაწილეობა ფორმირდება ფსიქოლოგიური რესურსების, სოციალური იდენტობებისა და პოლარიზებული პოლიტიკური კონტექსტის ურთიერთქმედების შედეგად. შესაბამისად, კვლევა მხარს უჭერს იმ თეორიულ მიდგომებს, რომლებიც პოლიტიკურ თვითფექტურობას განიხილავენ არა მხოლოდ ინდივიდუალურ კოგნიტურ რწმენად, არამედ სოციალურ და ინსტიტუციურ გარემოში ჩაშენებულ ფენომენად (Bandura, 1997; Craig et al., 1990).

კვლევის ერთ-ერთ მთავარ მიგნებას წარმოადგენს პოლიტიკური თვითფექტურობის კავშირი პოლიტიკურ მონაწილეობასთან. შედეგებმა აჩვენა, რომ პოლიტიკური თვითფექტურობა დადებითად უკავშირდება პოლიტიკურ ჩართულობას, თუმცა ეს კავშირი ნაწილობრივ პოლიტიკური ინტერესის მეშვეობით მოქმედებს. მედიაციურმა ანალიზმა დაადასტურა, რომ პოლიტიკური ინტერესი მნიშვნელოვან შუამავალ მექანიზმად გვევლინება პოლიტიკურ თვითფექტურობასა და მონაწილეობას შორის. აღნიშნული შედეგი შეესაბამება სამოქალაქო ვოლუნტარიზმის მოდელს (Verba et al., 1995) და ადასტურებს, რომ პოლიტიკური მონაწილეობა უფრო მეტად აქტიურდება მაშინ, როდესაც ინდივიდი პოლიტიკურ პროცესებთან მოტივაციურად არის დაკავშირებული.

კვლევაში ასევე გამოიკვეთა, რომ პარტიული იდენტიფიკაცია დაკავშირებულია უფრო მაღალ შიდა პოლიტიკურ თვითფექტურობასთან, პოლიტიკურ ინტერესთან და პოლიტიკურ მონაწილეობასთან. რესპონდენტები, რომლებიც თავს კონკრეტულ პოლიტიკურ ჯგუფთან აიდენტიფიცირებდნენ, უფრო მეტად იყვნენ დარწმუნებულნი საკუთარ პოლიტიკურ კომპეტენციაში და უფრო აქტიურადაც მონაწილეობდნენ პოლიტიკურ პროცესებში. აღნიშნული მიგნება შეესაბამება სოციალური იდენტობის თეორიას (Tajfel & Turner, 1979), რომლის მიხედვითაც ჯგუფური კუთვნილება ინდივიდს აძლევს ფსიქოლოგიურ გაძლიერებას.

ამავე დროს, მონაცემებმა აჩვენა, რომ პარტიულ იდენტობაზე დაფუძნებული თვითფექტურობა ავტომატურად არ ვრცელდება ინსტიტუციურ ნდობაზე. მიუხედავად უფრო მაღალი შიდა პოლიტიკური თვითფექტურობისა, გარე პოლიტიკური თვითფექტურობა და ინსტიტუტებისადმი ნდობა შედარებით დაბალი დარჩა. ეს მიუთითებს, რომ პოლარიზებულ გარემოში პოლიტიკური თვითფექტურობა უფრო მეტად ჯგუფურ კუთვნილებასა და იდენტობაზე ხდება დამოკიდებული, ვიდრე სახელმწიფო ინსტიტუტების ლეგიტიმაციის აღქმაზე (Hale, 2015).

კვლევის შედეგები ასევე ხაზს უსვამს პოლარიზაციისა და ინსტიტუციური უნდობლობის მნიშვნელობას. რესპონდენტები ქართულ საზოგადოებას აღიქვამდნენ ძლიერ პოლარიზებულ გარემოდ, სადაც პოლიტიკური ოპონენტები ხშირად მტრულ ჯგუფებად განიხილებიან. აფექტური პოლარიზაციის მაღალი დონე დაკავშირებული იყო ინსტიტუციური ნდობის დაბალ მაჩვენებლებთან და გარე პოლიტიკური თვითფექტურობის შედარებით სუსტ აღქმასთან. აღნიშნული ტენდენცია შეესაბამება Levitsky-ისა და Way-ის (2010) მიდგომებს, რომლებიც პოლიტიკურ ინსტიტუტებს პოლარიზებულ გარემოში ჯგუფური დაპირისპირების სივრცედ განიხილავენ.

ამ კონტექსტში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა უფრო მეტად ვლინდება ექსპრესიულ და სიმბოლურ აქტივობებში, ვიდრე ფორმალურ ინსტიტუციურ ჩართულობაში. სოციალური მედიის აქტივიზმი და ონლაინ პოლიტიკური გამოხატვა უფრო გავრცელებული აღმოჩნდა, ვიდრე ხანგრძლივი ორგანიზაციული მონაწილეობა. ეს შეიძლება აიხსნას იმით, რომ ინსტიტუციური უნდობლობის პირობებში ახალგაზრდები ფორმალურ პოლიტიკურ სივრცეს ნაკლებად ეფექტიან მექანიზმად აღიქვამენ.

მნიშვნელოვანია, რომ მიღებული შედეგები ეწინააღმდეგება იმ წარმოდგენას, რომლის მიხედვითაც ახალგაზრდები პოლიტიკურად აპათიურ სოციალურ ჯგუფს წარმოადგენენ. კვლევამ დაადასტურა, რომ ახალგაზრდებში არსებობს პოლიტიკური ინტერესი, იდენტობით ჩართულობა და მონაწილეობის მზაობა, თუმცა ეს ჩართულობა მნიშვნელოვნად იზღუდება ინსტიტუციური სკეპტიციზმისა და პოლარიზებული გარემოს გავლენით. შესაბამისად, ახალგაზრდების პოლიტიკური პასიურობა უფრო სწორად შეიძლება განიმარტოს, როგორც „შეზღუდული პოლიტიკური თვითეფექტურობა“, ვიდრე როგორც უბრალო აპათია.

საქართველოს შემთხვევა განსაკუთრებით საინტერესოა პოსტსაბჭოთა საზოგადოებების შედარებითი კვლევისათვის. შედეგები აჩვენებს, რომ ძლიერი ეროვნული იდენტობა ავტომატურად არ გარდაიქმნება ინსტიტუციურ ნდობად ან დემოკრატიულ ჩართულობად. ეროვნული კუთვნილება საქართველოში უფრო მეტად უკავშირდება ემოციურ ერთიანობასა და სიმბოლურ სოლიდარობას, ვიდრე ინსტიტუციური მონაწილეობის იდეას (Jones, 2013; Nodia, 1994; Mestvirishvili et al., 2020).

საბოლოოდ, მიღებული მიგნებები მიუთითებს, რომ დემოკრატიული მონაწილეობის გაძლიერება მხოლოდ პოლიტიკური მობილიზაციით ვერ მიიღწევა. აუცილებელია ისეთი პოლიტიკური და ინსტიტუციური გარემოს ფორმირება, რომელიც გაზრდის ინსტიტუტებისადმი ნდობას, შეამცირებს პოლარიზაციას და მოქალაქეებს საკუთარი პოლიტიკური გავლენის რეალურ განცდას მისცემს.

დასკვნა

ნაშრომმა შეისწავლა ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა საქართველოში პოლიტიკური თვითეფექტურობის, პოლიტიკური იდენტობისა და პოლარიზაციის ურთიერთკავშირის კრილში. სამ განსხვავებულ მონაცემთა ბაზაზე დაფუძნებულმა ანალიზმა ცხადყო, რომ ახალგაზრდების პოლიტიკური ჩართულობა მრავალფაქტორული პროცესია და ვერ აიხსნება მხოლოდ პოლიტიკური ინტერესით ან ინდივიდუალური მოტივაციით.

კვლევის შედეგებმა დაადასტურა, რომ პოლიტიკური თვითეფექტურობა დაკავშირებულია პოლიტიკურ მონაწილეობასთან, თუმცა ეს კავშირი ნაწილობრივ პოლიტიკური ინტერესის მეშვეობით მოქმედებს. ასევე გამოიკვეთა, რომ პარტიული იდენტიფიკაცია აძლიერებს შიდა პოლიტიკურ თვითეფექტურობასა და პოლიტიკურ ჩართულობას, მაშინ როდესაც პოლარიზაცია და ინსტიტუციური უნდობლობა ასუსტებს გარე პოლიტიკურ თვითეფექტურობასა და ინსტიტუციურ ნდობას.

მნიშვნელოვანია, რომ მიღებული მონაცემები ეწინააღმდეგება ახალგაზრდების პოლიტიკური აპათიის შესახებ გავრცელებულ წარმოდგენას. კვლევა აჩვენებს, რომ ახალგაზრდებში არსებობს პოლიტიკური ინტერესი, იდენტობით ჩართულობა და მონაწილეობის მზაობა, თუმცა მათი პოლიტიკური აქტივობა ხშირად შეზღუდულია პოლარიზებული პოლიტიკური გარემოსა და ინსტიტუციური სკეპტიციზმის გავლენით. შესაბამისად, ახალგაზრდების პოლიტიკური მონაწილეობა უფრო სწორად შეიძლება განიმარტოს, როგორც „შეზღუდული პოლიტიკური თვითეფექტურობა“, ვიდრე როგორც სრული პოლიტიკური პასიურობა.

კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ ძლიერი ეროვნული იდენტობა ავტომატურად არ გარდაიქმნება ინსტიტუციურ ნდობად ან სისტემურ პოლიტიკურ ეფექტურობად. ეს მიგნება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოსტსაბჭოთა საზოგადოებების კვლევისათვის, სადაც ეროვნული იდენტობა ხშირად თანაარსებობს ინსტიტუციური სკეპტიციზმის მაღალ დონესთან.

თეორიული თვალსაზრისით, ნაშრომი აერთიანებს პოლიტიკური ფსიქოლოგიის, პოლიტიკური მონაწილეობისა და ნაციონალიზმის კვლევით ტრადიციებს და აფართოებს პოლიტიკური თვითეფექტურობის ტრადიციულ გაგებას. კვლევაში გამოიკვეთა, რომ პოლიტიკური თვითეფექტურობა თანამედროვე პოლარიზებულ გარემოში უნდა განვიხილოთ არა მხოლოდ ინდივიდუალურ ფსიქოლოგიურ რესურსად, არამედ სოციალურ იდენტობებსა და ინსტიტუციურ კონტექსტში ჩაშენებულ ფენომენად.

კვლევის პრაქტიკული მნიშვნელობა უკავშირდება დემოკრატიული მონაწილეობის გაძლიერებას. მიგნებები ადასტურებს, რომ ახალგაზრდების პოლიტიკური ჩართულობის ზრდა მხოლოდ პოლიტიკური მობილიზაციით ვერ მიიღწევა და საჭიროებს ისეთი ინსტიტუციური გარემოს ფორმირებას, რომელიც გაზრდის მოქალაქეთა ნდობას, შეამცირებს პოლარიზაციას და გააძლიერებს პოლიტიკური გავლენის რეალურ განცდას.

კვლევის შეზღუდვები. კვლევის შედეგების ინტერპრეტაციისას გასათვალისწინებელია რამდენიმე შეზღუდვა. კვლევის ნიმუში არ არის ეროვნულად რეპრეზენტატიული და ძირითადად ასახავს ურბანულ ახალგაზრდულ პოპულაციას, რაც ზღუდავს შედეგების განზოგადების შესაძლებლობას. მონაცემები ეფუძნება თვითადმისწინააღმდეგობრივ კითხვარებს, რაც ზრდის სოციალური სასურველობისა და თვითაღწერითი მიკერძოების რისკს. გარდა ამისა, კორელაციური დიზაინი არ იძლევა მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების ერთმნიშვნელოვნად დადგენის შესაძლებლობას. ასევე, გამოყენებული მონაცემთა ბაზები ინდივიდუალურ დონეზე ერთმანეთთან დაკავშირებული არ იყო, რის გამოც ანალიზი უფრო კონტექსტუალურ და შედარებით ინტერპრეტაციას ემყარება. შესაბამისად, მიღებული შედეგები საჭიროებს დამატებით ემპირიულ გადამოწმებას მომავალ კვლევებში.

ბიბლიოგრაფია

- [1].Hale, H. E. (2015). *Pluralism by default: Weak autocrats and the rise of competitive politics*. Johns Hopkins University Press.
- [2].Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). *Competitive authoritarianism: Hybrid regimes after the Cold War*. Cambridge University Press.
- [3].Way, L. A. (2015). *Pluralism by default: Weak autocrats and the rise of competitive politics*. Johns Hopkins University Press.
- [4].Silagadze, G. (2023). *Partisanship and affective polarization in Georgia*. CRRC Georgia.
- [5].CRRC. (2024). *Caucasus Barometer 2024: Georgia*. <https://caucasusbarometer.org>
- [6].Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.

- [7]. Craig, S. C., Niemi, R. G., & Silver, G. E. (1990). Political efficacy and trust: A report on the NES pilot study items. *Political Behavior*, 12(3), 289–314. <https://doi.org/10.1007/BF00992337>
- [8]. Caprara, G. V., Vecchione, M., Capanna, C., & Mebane, M. (2009). Perceived political self-efficacy: Theory, assessment, and applications. *European Journal of Social Psychology*, 39(6), 1002–1020. <https://doi.org/10.1002/ejsp.604>
- [9]. Morrell, M. E. (2003). Survey and experimental evidence for a reliable and valid measure of internal political efficacy. *Public Opinion Quarterly*, 67(4), 589–602. <https://doi.org/10.1086/378965>
- [10]. Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.
- [11]. Delli Carpini, M. X., & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. Yale University Press.
- [12]. Dalton, R. J. (2008). Citizenship norms and the expansion of political participation. *Political Studies*, 56(1), 76–98. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x>
- [13]. Quintelier, E., & Hooghe, M. (2011). Political attitudes and political participation: A panel study on socialization and self-selection effects among late adolescents. *International Political Science Review*, 32(1), 63–81. <https://doi.org/10.1177/0192512110379230>
- [14]. Vecchione, M., Caprara, G. V., Capanna, C., & Mebane, M. (2014). The role of personal and political efficacy in political participation. *Political Psychology*, 35(2), 231–244. <https://doi.org/10.1111/pops.12020>
- [15]. Smith, A. D. (1991). *National identity*. University of Nevada Press.
- [16]. Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Rev. ed.). Verso.
- [17]. Jones, S. F. (2013). *Georgia: A political history since independence*. I.B. Tauris.
- [18]. Nodia, G. (1994). Nationalism and democracy in Georgia. In G. Nodia (Ed.), *Nationalism and democracy in the post-Soviet space*. Caucasian Institute for Peace, Democracy and Development.
- [19]. Mestvirishvili, N., Mestvirishvili, M., & Khoshtaria, T. (2020). National identity and perceptions of citizenship in Georgia over the last decade. In *Identities and representations in Georgia from the 19th century to the present* (pp. 53–68). De Gruyter Oldenbourg. <https://doi.org/10.1515/9783110663600-006>
- [20]. Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47). Brooks/Cole.
- [21]. Van Zomeren, M., Postmes, T., & Spears, R. (2008). Toward an integrative social identity model of collective action. *Psychological Bulletin*, 134(4), 504–535. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.4.504>
- [22]. Bogishvili, D., Osepashvili, I., Gavashelishvili, E., & Gugushvili, N. (2016). *Georgian national identity: Conflict and integration*. Center for Social Sciences.
- [23]. Bandura, A. (2000). Exercise of human agency through collective efficacy. *Current Directions in Psychological Science*, 9(3), 75–78. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00064>
- [24]. Coppieters, B. (2005). *Contested borders in the Caucasus*. VUB Press.